

PARKINSON KASALLIGI.UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA CHORA-TADBIRLARI

Shozodova Setora Mirzohidovna – 2-bosqich talabasi

Nurova Zamira Annakulovna – ilmiy rahbar,dotsent

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti Termiz filiali

Annotatsiya: Parkinson kasalligi - miyaning degenerativ kasalligi bo'lib, harakatlanishga ta'sir qiladi, natijada titroq, sekin harakatlar va mushaklarning qotib qolishi kabi belgilar yuzaga keladi. Bu kasallik miyadagi dofamin ishlab chiqaruvchi nerv hujayralarining asta-sekin nobud bo'lishidan kelib chiqadi. Parkinson kasalligi davolanmaydi, ammo terapiya va dorilar bilan alomatlarni nazorat qilish mumkin. Parkinson kasalligining aniq sababi noma'lum, ammo genetik moyillik, atrof-muhit omillari (pestitsidlar, og'ir metallar), yosh va oksidlovchi stress kabi omillar muhim rol o'ynashi mumkin. Ba'zi hollarda genetik mutatsiyalar kasallikning rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Kalit so'zlar: Parkinson kasalligi (Parkinson's disease, PD),neyrodegenerativ kasallik (Neurodegenerative disease),harakat buzilishlari (Movement disorders), dofamin (Dopamine),neyronlar (Neurons),substantia nigra (Qora substansiya),levi tanachalari (Lewy bodies), alfa-sinuklein (Alpha-synuclein).Progressiv kasallik (Progressive disease),surunkali kasallik (Chronic disease),hayot sifati (Quality of life),parvarish (Caregiving),qo'llab-quvvatlash guruhleri (Support groups), parkinsonizm (Parkinsonism),atipik parkinsonizm (Atypical parkinsonism).

Kirish: "Parkinson kasalligi – bu harakatni boshqarish qobiliyatiga ta'sir etuvchi, asta-sekin rivojlanuvchi neyrologik kasallikdir. Titrama, qattqlik, harakatning sekinlashishi va muvozanatning buzilishi kabi alomatlar nafaqat bemorning o'ziga, balki uning oilasi va yaqinlarining hayotiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Dunyo bo'ylab millionlab odamlar ushbu kasallik bilan kurashmoqda, ammo uning sabablari va davolash usullari to'liq o'rganilmagan. Shu sababli, Parkinson kasalligi bo'yicha tadqiqotlar dolzarb va muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada (taqdimotda) biz Parkinson kasalligining mohiyatini, uning sabablari, alomatlari, diagnostika usullari va zamonaviy davolash imkoniyatlarini ko'rib chiqamiz. Maqsadimiz – ushbu kasallik haqida bilimingizni oshirish va undan aziyat chekayotganlarga yordam berish yo'llarini aniqlashdir."

Tadqiqod maqsadi: Parkinson kasalligining sabablari, mexanizmlari, diagnostikasi, davolash usullari va oldini olish strategiyalarini yaxshiroq tushunish va shu asosda PK

bilan kasallangan odamlarning hayot sifatini yaxshilash. Genetik omillarning rolini aniqlash (masalan, LRRK2, SNCA, PARK2 kabi genlar).

Atrof-muhit omillarining ta'sirini baholash (pestitsidlar, og'ir metallar va boshqalar).

Alfa-sinukleinning to'planish mexanizmlarini o'rganish va Levi tanachalarining shakllanishini tushunish. Mitochondrial disfunktsiya, oksidlovchi stress va yallig'lanishning PK rivojlanishidagi rolini aniqlash. Miya hujayralarining o'zaro ta'sirini va sinaptik disfunktsiyani o'rganish. Kasallikning dastlabki bosqichlarida aniqlash mumkin bo'lgan yangi biomarkerlarni topish (qon, orqa miya suyuqligi, tasviriy tekshiruvlar). Non-motor alomatlarining (masalan, hidi sezishning yo'qolishi, uyqu buzilishi) diagnostika ahamiyatini baholash. Sun'iy intellekt (SI) va mashinani o'rganish (ML) yordamida tashxis qo'yishni avtomatlashtirish va aniqligini oshirish.

Xulosa: Hozirgi vaqtda PKni davolashning usuli yo'q, lekin dori-darmonlar (levodopa, dopamin agonistlari) va jarrohlik (chuqur miya stimulyatsiyasi) alomatlarni nazorat qilish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Kelajakdagi tadqiqotlar kasallikning rivojlanish mexanizmlarini chuqurroq o'rganish, neyronlarni himoya qiluvchi dori vositalarini ishlab chiqish va gen terapiyasi kabi innovatsion davolash usullarini sinovdan o'tkazishga qaratilishi kerak. Bundan tashqari, jismoniy faollik, to'g'ri ovqatlanish va psixologik yordam kabi yordamchi davolash usullari ham bemorlarning ahvolini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Xulosa qilib aytganda, Parkinson kasalligi - jiddiy muammo bo'lib, u bemorlar, ularning oilalari va jamiyatga katta ta'sir ko'rsatadi. Erta tashxis, adekvat davolash va qo'llab-quvvatlash orqali ushbu kasallikning yukini kamaytirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. The Parkinson's Foundation (www.parkinson.org): Parkinson kasalligi haqida keng ma'lumotlar, tadqiqotlar va qo'llab-quvvatlash xizmatlari.
2. The National Institute of Neurological Disorders and Stroke (www.ninds.nih.gov): AQSh Nevrologik kasalliklar milliy instituti sayti, Parkinson kasalligi bo'yicha tadqiqotlar va ma'lumotlar.
3. World Health Organization (www.who.int): Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti sayti, global sog'liq masalalari, shu jumladan Parkinson kasalligi haqida ma'lumotlar.